

Gibanja kmetov v sodobni Indiji

Porajajoče se oblike dominacije in upora¹

¹ Besedilo je bilo objavljeno 24. decembra 2005 v reviji *Economic and Political Weekly*, 5505–5513 (op. ur.).

Pričujoče delo preučuje, kako se kmečko gibanje preoblikuje, institucionalizira, si utira pot novim kolektivnim identitetam in artikulira nove strategije za zagotavljanje preživetja kmetov in

upora proti dominaciji v sodobni Indiji. Z osredotočenjem na štiri vasi, ki so bile priče gibanjem Tebhaga, Telangana in Naxalite, sociološko analizira socialno-ekonomski status kmetov, oblike njihove participacije v teh gibanjih in procese artikulacije upora proti porajajočim se strukturnam dominacije v širšem kontekstu na državni ravni.

Kmetje in njihova gibanja

V sociološki in socialno-antropološki literaturi so bili kmetje praviloma opisani kot kulturno nesistematični, nezmožni refleksije, preprosti in neizobraženi, tisti, ki oblikujejo mozaik »neznatne tradicije« (Redfield, 1956) ter »nepopolno« in »delno družbo z delnimi kulturami« (Kroeber, 1948). Politično naj bi zavzemali »položaj šibkejšega in bili podvrženi dominaciji drugih« (Shanin, 1984), hkrati pa so »neorganizirani in prikrajšani za znanje, ki je potrebno za organizirano kolektivno delovanje« (Wolf, 1984: 264–265). V ekonomskem pogledu se jih istoveti z majhnimi pridelovalci za lastno potrošnjo (Redfield, 1956), z eksistencialnimi kmeti (Firth, 1946), ki proizvajajo predvsem za potrebe svojih družin in ne ustvarjajo dobička (Chayanov, 1966). Zgodovinsko gledano, so kmetje vedno prenašali skrajne oblike podrejanja in zatiranja v družbi. V veliki meri so se vloge kmetov izoblikovale v času družbenih sprememb in transformacije, in sicer iz specifičnih socialno-ekonomskih razmer kmečkega življenja.

Karl Marx je na primeru francoskih kmetov 18. stoletja osvetlil, da so se kmetje med seboj osamili prav zaradi načina svoje produkcije. Zanj so »kratko in malo vsota istoimenskih količin,

kakor je na primer krompir v vreči vreča krompirja» (Marx, 1967/1974: 108). Kakor koli že, za Lenina so se ruski kmetje konec 19. in v začetku 20. stoletja med seboj razlikovali po neenakih oblikah posedovanja zemlje, po prihodku in stiku s trgom (Lenin, 1919/1972: 497–498). Kautsky je opozoril na proces razkrajanja samozadostnih kmečkih gospodinjstev zaradi penetracije kapitalistične urbane industrije, povečevanja razlik med ruralnim in urbanim ter rasti zadolženosti in izgubljanja lastništva zemlje med ruskimi kmeti. (Kautsky 1899/1988). Antonio Gramsci je italijanske kmete razumel kot del širšega socialno-političnega reda, in ne kot ločeno entiteto, ki bi ji z delavskim zavezništvom in razvojem razredne zavesti uspelo zlomiti podjarmljenost (cf Arnold, 1984: 161–162). Frantz Fanon je med preučevanjem alžirskih kmetov ugotovil, da so v položaju, kjer s participacijo pri spremembah »ne morejo izgubiti nič, lahko pa pridobijo vse« (Fanon, 1971: 47). Alavi (1965) je osvetlil odločilno vlogo, ki jo je odigral srednji kmečki sloj v ruski in kitajski revoluciji. Med preučevanjem kmetov v južni Aziji je poudaril, da se kmet »končno in nepreklicno odloči za revolucijo samo takrat, kadar mu praksa pokaže, da se lahko oblast njegovega gospodarja dokončno zlomi; v tem primeru je zanj revolucija realna alternativa.« (Alavi, 1973: 333–34). Za Barringtona Moora je revolucionarna vloga kmetov v radikalnih gibanjih odvisna od strukture moči in razrednih formacij v družbi. Moore (1966) meni, da kmetje v Indiji niso mogli imeti nobene revolucionarne vloge zaradi uslužnosti do kastnega, verskega in etničnega razlikovanja.

Kmetje v Indiji. Splošno rečeno, so kmetje v Indiji velikanška množica poljedelskih delavcev brez zemlje, zakupnikov (*sharecroppers*)², najemnikov, revnih rokodelcev ter majhnih in obrobni poljedelcev, ki imajo bližnje socialne vezi z družbeno prikrajšanimi, kot so na primer uradno priznane staroselske skupine (ST) in kaste (SC), preostali nerazviti razredi (OBC) ter ženske.³ Jedro kmečkega sloja v ruralni Indiji sestavljajo tako imenovani izobčenci (*outcasts*) iz hierarhije varna.⁴ V lokalnem besednjaku so kmetje označeni s »kisan«, »krishak«, »roytu«, »chashi« itn., kar bolj ali manj namiguje na poljedelce, ki zemljo obdelujejo s svojim lastnim delom; kmete pa se povezuje tudi s kategorijami, kot so »adhiar« in »bhagchashi« (zakupniki in najemnik) ter »majdoor«, »majur«, »collie«, »pait«, »krishi«, »shramik« in drugi poljedelski delavci. Ti izrazi označujejo specifične kulturne konotacije obrobne in podrejenega statusa kmetov v indijski družbi. Pradavna povezava med tovrstnim najnižjim ritualnim statusom in slabim ekonomskim položajem je bila vedno podlaga za njihovo socialno-ekonomsko marginalizacijo in politično šibkost. Kmetje so torej socialno in ekonomsko marginalizirana in kulturno podjarmljena družbena skupina brez politične moči ter vezana na zemljo, s katero se komaj preživlja.

² Zakupništvo (*sharecropping*) je oblika kmetijskega sistema, v katerem lastniki zemlje odstopijo zakupnikom (*sharecroppers*) določen del zemlje in zahtevajo določen delež pridelka, ki ga kmet pridelal na tej zemlji (op. ur.).

³ Sodobna indijska družba pozna vrsto delitev in razlikovanj med mnogoterimi družbenimi skupinami, kastami, razredi, etnijami in drugimi identitetami. Za enakopravnejši dostop vseh populacij do družbenih storitev in dobrin razlikujejo tri družbene skupine: *forward class* (FC) ali napredni razred, ki ga predstavlja od 36 do 39 odstotkov populacije; *other backward classes* (OBC) ali drugi nerazviti razredi, ki predstavljajo več kot 37 odstotkov populacije, ter *scheduled castes* (SC) in *scheduled tribes* (ST) ali uradno priznane kaste in uradno priznane staroselske skupine, ki predstavljajo okoli 24 odstotkov populacije (Popis indijskega prebivalstva iz leta 2001). Razvrstitev je za OBC in SC ter ST pomembna, saj imajo pripadniki skupin zagotovljene določene kvote za dostop do javne službe, izobraževanja, zemlje, raznih drugih sredstev in servisov, iz katerih zaradi slabega ekonomskega položaja, kastne pripadnosti ali kake druge opredelitve izpadejo. Med SC se pogosto uvršča *dalite* (nedotakljive), med ST pa *adivasis* oziroma staroselske skupnosti. Vsi, ki iz tega uradnega priznanja izpadejo ali se vanj ne uvrstijo, nimajo nikakršnih ugodnosti ali prednosti (op. ur.).

⁴ Kot je razvidno iz *Ved* (množica starodavnih svetih spisov, zapisanih v sanskrtu, ki predstavljajo temelj tradicionalne indijske civilizacije), v Indiji poznajo dve vrsti družbenega razslojevanja: sistem *varna* in sistem *jatijev*. V zahodnem družboslovju se namesto *varn* in drugih oblik družbene stratifikacije uporablja kar termin *kasta*.

Družbena gibanja

Splošno gledano, so bila družbena gibanja običajno razumljena kot organizirana kolektivna mobilizacija, ki želi doseči družbene spremembe v mišljenju, prepričanju, vrednotah, obnašanju, odnosih in večjih družbenih institucijah, ali pa kot upor proti spremembam v katerem koli od omenjenih strukturnih elementov družbe (Blumer, 1951; Haberle, 1972; Guesfield, 1971). Z rastjo novih družbenih gibanj sta dodaten zanos dobila tudi oblikovanje novih kolektivnih identitet in mobilizacija virov. Po Touraineju so za družbena gibanja značilni uresničitev zgodovinskih dejstev, samozavedanje in kolektivna identiteta (Touraine, 1981). Po Melucciju pa družbena gibanja rastejo iz odnosov nove družbene identitete, ki jih ustvarjajo z namenom, da bi člane »pooblastili« za obrambo te identitete (Melucci, 1996). S kljubovanjem prevladujočim predpostavkam družbenega reda gibanja razvijajo nove ideje, ki so odločilne za proces človeške kreativnosti (Eyerman in Jamison, 1991: 161–166). Za Allana Scotta (1990: 6) se družbeno gibanje manifestira z artikulacijo tako javnega interesa kot tudi skupne identitete. Kljub temu pa teoretiki o mobilizaciji gibanj (Tilly, 1978; 1985; Zald in McCarthy, 1987 in drugi) poudarjajo, da ljudje v družbenih gibanjih ne sodelujejo zaradi sentimentov, čustev in ideologij, temveč zaradi logike stroškov in koristi kolektivnih delovanj ter zaradi obsega zadovoljitve političnih in materialnih interesov udeležencev.

Družbeno gibanje se poleg dinamike spremembe, identitete in interesa srečuje tudi z lastnim procesom transformacije skozi čas. V indijskem primeru je proces preoblikovanja družbenih gibanj tako šel skozi intenzivne faze radikalnih akcij do institucionalizacije (SinghaRoy, 1992).

Gibanja kmetov so pomembne različice družbenih gibanj (Dhanagare, 1983). Dinamiko kmečkih gibanj lahko kategoriziramo po njihovi ideološki usmerjenosti, načinih mobilizacije od spodaj in tipu spremembe – ali so »radikalna«, ali pa »institucionalizirana«. Običajno je »radikalno kmečko gibanje« obsežna neinstitucionalizirana kolektivna mobilizacija. Ustvari in razvija se z radikalno ideologijo, ki obljublja hitro strukturno spremembo kmečke družbe. »Institucionalizirano kmečko gibanje« pa je na drugi strani gibanje, kjer določena legitimna telesa začnejo institucionalizirano množično mobilizacijo, da bi postopno spremenila zgolj določeno institucionalno ureditev v družbi. Kljub temu pa raziskave kažejo, da kmečka gibanja niso nikoli izključno radikalna ali reformistična, temveč lahko s tranzicijo skozi daljše obdobje ena oblika postane podaljšek druge, hkrati pa proces transformacije teh gibanj od »radikalnih« do »institucionalnih« neposredno vpliva na proces oblikovanja nove kolektivne identitete kmetov (SinghaRoy, 1992: 27).

Pričujoče delo poskuša odstrti procese transformacije kmečkih gibanj, porajajoče načine mobilizacije kmetov ter novo oblikovanje identitete v kmečkih družbah. V ta namen smo iz okolja radikalnega kmečkega gibanja izbrali štiri vasi v Zahodni Bengaliji in Andhri Pradešu. Proces mobilizacije kmetov v teh vaseh smo preučevali v širšem socialno-političnem kontekstu omenjenih držav.

Agrarna transformacija

Neodvisna Indija je od Britancev podedovala skrajno razslojeno agrarno družbo, ki se kaže v izkoriščevalskem posredniškem sistemu pravice do zemljiške posesti v številnih predelih države, v polfevdalni pravici do zakupništva, v negotovosti zemljiške posesti, v oderuških najemninah, v posebnih gospodarskih omejitvah za revne kmete, najemnike in zakupnike, v pomanjkanju mobilnosti, v brezposelnosti in revščini milijonov ljudi. Na predvečer neodvisnosti so v števil-

nih predelih države vzniknila organizirana kmečka gibanja. Da bi odpravile posredniško zemljelastništvo, so pokrajinske vlade neposredno po razglasitvi neodvisnosti predstavile kar nekaj progresivnih reform agrarne zakonodaje. Najemnikom so zagotovile posest, presežno zemljo razdelile med revne in utrile lastništvo zemlje. A zaradi nesporne dominacije zemljiškega razreda, pomanjkanja politične volje in zavesti države ter organiziranja ruralnih revežev za odpravo sistema *zamindar*⁵ se zemljiške reforme niso pristno uveljavile. Radikalna kmečka gibanja so se v številnih predelih države ponovno pojavila v poznih šestdesetih letih 20. stoletja. Indijska vlada je leta 1971 ponovno oblikovala nacionalne smernice za agrarno reformo, da bi radikalizirala program zemljiške reforme. Vendar pa se proces implementacije zemljiških reform doslej še ni enakomerno uresničil po vsej Indiji. Uspeh implementacije zemljiške reforme je bil na primer v Andhra Pradešu zelo majhen v primerjavi z Zahodno Bengalijo. Kljub vsemu pa so zemljiške reforme le pospešile proces rasti števila kmečkih poljedelcev tako v Zahodni Bengaliji kot tudi v Andhri Pradešu, čeprav različno intenzivno, kot je razvidno v Preglednici 1.

Iz preglednice je razvidno, da je v Zahodni Bengaliji število najmanjših poljedelcev v primerjavi z Andhro Pradešem močno naraslo, medtem ko je opazen upad srednje velikih in velikih poljedelcev. In ker kmetje predstavljajo posebno vrsto gospodarstva in življenje za preživetje, je treba porajajoče razmere v agrarni družbi preučevati z vidika ruralne revščine, rasti kmetijstva, ruralne zaposlenosti in ob predvidevanju brezposelnosti.

Po podatkih komisije za načrtovanje se je skupno število ljudi, živčih pod mejo revščine, v Zahodni Bengaliji z več kot 73 odstotkov med letoma 1973 in 1974 zmanjšalo na manj kot 32 odstotkov v letih 1999 in 2000 (Planing Commision, 2002). V enakem časovnem obdobju je prišlo tudi do napredka pri pridelovanju žita za hrano s 1086 na 2178 kilogramov na hektar (CMIE, 2002). Število gospodinjstev, ki živijo pod mejo revščine, je opazno upadlo tudi v Andhri Pradešu, in sicer s 48,1 odstotka med letoma 1973 in 1974 na 11,05 odstotka med

⁵ *Zamindar* je oblika veleposestniškega sistema, kjer lastniki od kmetov oziroma obdelovalcev zemlje terjajo dajatve. Na današnjem ozemlju Indije, Pakistana in Bangladeša je ta sistem v začetku 16. stoletja uvedel mogulski imperij. V Indiji in Bangladešu so ga z neodvisnostjo ukinili, v Pakistanu pa ga poznajo še danes (op. ur.).

Preglednica 1: Spreminjajoči se vzorci zemljelastništva v Andhri Pradeš in Zahodni Bengaliji po kategorijah posedovanja zemlje (v akrih)

Kategorije gospodinjstev	Delež gospodinjstev u (in območje) AP				Delež spremembe	Delež gospodinjstev u (in območje) ZB				Delež spremembe
	1961-1962	1971-1972	1982	1992		1961-1962	1971-1972	1982	1992	
najmanjša	(8,15)	65,30	67,49	76,41		(17,45)	77,62	81,6	85,88	
majhna		13,65	14,03	12,35	+13,15		12,64	11,5	9,48	+23,84
(1.01-2.00)	(9,69)	(13,16)	(15,29)	(22,44)	-12,75	(25,97)	(25,69)	(28,77)	(28,11)	-2,14
srednje velika		11,22	10,01	7,46			7,30	5,54	3,94	
(2.01-4.00)	(16,97)	(21,19)	(20,70)	(24,15)	7,18	(28,81)	(27,72)	(27,23)	(22,98)	-5,83
srednja		7,57	6,69	3,38			2,39	1,28	0,71	
(4.01-10.00)	(31,29)	(30,15)	(29,83)	(24,06)	-7,23	(24,30)	(18,61)	(12,12)	(7,62)	-16,84
velika		2,26	1,79	0,39			0,05	0,08	0,00	
(10.00+)	(33,90)	(25,58)	(22,92)	(8,06)	-25,84	(3,38)	(0,70)	(1,54)	(0,00)	-3,38
skupno	100	100	100	100		100	100	100	100	
	(100)	(100)	(100)	(100)		(100)	(100)	(100)	(100)	

Opomba: Številke v oklepajih predstavljajo odstotke zemlje v posesti vsake od kategorij.

Vir: NSS, 1961-62; 1971-72; 1982 in 1992.

letoma 1999 in 2000, medtem ko se je v enakem časovnem obdobju pridelava žita za hrano povečala s 922 kilogramov na 1919 kilogramov na hektar. Toda, ali upad deleža gospodinjestev, ki po ekonomskih kazalnikih živijo pod mejo revščine, in rast kmetijske produkcije kmetom resnično zagotavljata tudi varno preživetje, doseganje zaposlitve, priložnosti za razredno mobilnost oziroma napredovanje in večjo participacijo v procesu odločanja?

V Zahodni Bengaliji najmanjši pridelovalci, še posebno gospodinjstva, ki so delno brez zemlje in kot taka posedujejo manj kot 0,20 hektarja zemlje, predstavljajo 42,44 odstotka vseh ruralnih gospodinjestev. Kmetje brez zemlje predstavljajo nadaljnjih 11 odstotkov. Kmetje brez zemlje, kmetje, ki so delno brez zemlje (*semilandless*), in najmanjši delni poljedelci, ki posedujejo manj kot pol hektarja zemlje, v Zahodni Bengaliji skupaj sestavljajo več kot 76 odstotkov ruralnih gospodinjestev. Glede zagotavljanja osnovnih pogojev za hrano in zaposlitev so ta gospodinjstva, ekonomsko gledano, izjemno negotova. Dejstvo je, da bi tudi ob višjem kmetijskem donosu v višini okoli 22 kvintalov (22.000 kg) za hektar 42,44 odstotka ruralnih gospodinjestev (z manj kot 0,20 hektarja zemlje) v povprečju dobilo 4,4 kvintala (40 kg) pridelkov, medtem ko bi gospodinjstva z manj kot pol hektarja dobila 11 kvintalov (11.000 kg) pridelka na leto pri povprečni velikosti 5,6 človeka na ruralno gospodinjstvo. Takšna produkcija je v resnici popolnoma nezadostna, in tudi če imajo vsa ta gospodinjstva največji povprečen donos, ne zadovolji niti najbolj osnovnih potreb po hrani posameznega doma.

Poleg tega ostajajo tudi problemi brezposelnosti in sezonskih zaposlitev. Med letoma 1987 in 1988 ter 1999 in 2000 je bila Zahodna Bengalija priča upočasnitvi zaposlovanja v kmetijstvu za 9,48 odstotka kljub rasti dohodkov v kmetijstvu (Planning Commission, 2004: 39). Zahodna Bengalija ima s 17 odstotki v primerjavi z nacionalnim povprečjem, ki znaša 7,2 odstotka, drugo najvišjo stopnjo ruralne brezposelnosti v državi. Trenutno stanje brezposelnosti med ruralno mladino (med 15. in 29. letom) je visoko, saj znaša kar 26,6 odstotka (Planning Commission, 2004). Po analiziranju 55. rednega poročila je K. Sundaram poudaril, da se je v Zahodni Bengaliji ruralna revščina povečala s 54,15 odstotka med letoma 1993 in 1994 na 56,16 odstotka med letoma 1999 in 2000, medtem ko je v istem obdobju urbana revščina upadla z 20,97 odstotka na 16,74 odstotka (Sundaram, 2000: 3039–3049).

Vlada Zahodne Bengalije je bila uspešna pri razdeljevanju preostanka dodeljene zemlje v velikosti 1,04 milijona akrov (ki pokriva 7,8 plodne zemlje v državi) med 2,54 milijona (34 odstotkov) kmečkih gospodinjestev (Vlada Zahodne Bengalije, 2002). Vendar revni kmetje spet ne morejo uporabljati sofisticiranih tehnik za obdelovanje zemlje. Pogosto svoj majhen kos zemlje oddajo v najem komercialnim obdelovalcem. Poročila kažejo, da je bila dodeljena zemlja več kot 13 odstotkom kmetov iz različnih razlogov kasneje tudi odvzeta (*The Times of India*, 23. avgusta 2002). Kljub distribuciji zemlje se gospodarski položaj kmetov nikakor ni izboljšal. Leta 1981 je bilo tako na primer 29,76 odstotka ruralne populacije poljedelcev, medtem ko je bilo 24,53 odstotka kmečkih delavcev. V letu 2001 je po podatkih indijskega popisa prebivalstva delež poljedelcev padel na 19 odstotkov, medtem ko je 24,9-odstotni delež kmečkih delavcev ostal enak (Census of India, 1981; 2001). Še več, v Zahodni Bengaliji kmetje v veliki meri postajajo priložnostni delavci, saj se redno spopadajo s sezonsko brezposelnostjo, nizko plačo, plačno diskriminacijo glede na spol in nezanesljivo zaposlitvijo.

Zaradi naraščajočega pritiska kmečke populacije, ki ima v lasti 0,46 hektarja zemlje na osebo, je revno kmečko prebivalstvo v Zahodni Bengaliji prisiljeno, da sezonsko migrira iz kmečko zaostalih predelov ne zgolj v razvite dele v Zahodni Bengaliji, temveč tudi ven iz države. »Namal« (sezonska migracija kmečkih delavcev) v Bankuri, Puruliji in Midnapurju raste.

Veliko bengalskih delavcev pretežno kmečkega stanu je gradbenih delavcev, nabiralcev odpadkov, uličnih prodajalcev, služkinj itn. v Delhiju, Pujabu, Haryanai, Gujaratu, Goi, Mumbaju in preostalih krajih po državi. Še več, smrt revnih staroselcev zaradi izstradanosti v vasi Amlasole v Midnapurju ni osamljen pojav (Anandabazar Patrika, 10. junija 2004).

Po drugi strani pa v Andhri Pradešu kmetje brez zemlje predstavljajo okoli 12 odstotkov ruralnih gospodinjstev. Kmetje brez zemlje, kmetje, ki so delno brez nje, in najmanjši delni poljedelci predstavljajo 62,56 odstotka ruralnih gospodinjstev. Število gospodinjstev, ki živijo pod pragom revščine, je upadlo s 48,41 odstotka med letoma 1973 in 1974 na 11,05 odstotka med letoma 1999 in 2000, v istem obdobju se je povečala pridelava žita za hrano z 922 kilogramov na 1919 kilogramov za hektar (CMIE, 2002). Sundaram ocenjuje, da je v Andhri Pradešu ruralna revščina upadla z 39,69 odstotka med letoma 1993 in 1994 na 36,35 odstotka med letoma 1999 in 2000. Trenutno ruralna revščina dosega osem odstotkov, brezposelnost med mladimi pa 9,9 odstotka (Planing Commision). Vseeno se je delež poljedelcev z 32,74 odstotka v letu 1981 zmanjšal na 22,7 odstotka v letu 2001, v istem obdobju pa se je delež kmečkih delavcev povečal s 36,79 na 39,6 odstotka. Ker položaj, v katerem so bili kmetje popolnoma oziroma delno brez zemlje, ali pa so imeli v lasti zgolj majhna posestva, ljudem ni zagotavljal varnega preživetja, so kmetje postajali priložnostni delavci in v iskanju zaposlitve migrirali v urbane predele. V tem oziru so samomori pridelovalcev bombaža v Telanganu tesno povezani z nevzdržnim položajem revnih kmetov.

Ker se ekonomski položaj velike večine kmetov ni vidno izboljšal, saj so popolnoma ali delno brez zemlje, ali pa imajo v lasti zgolj majhna posestva in nimajo možnosti za alternativne zaposlitve, ljudje v ruralnih predelih iščejo podporo pri različnih razvojnih shemah, da bi si zagotovili varnejše preživetje. Vsa našeta dejstva ustvarjajo ozračje za politične skupine, ki poskušajo s trajno mobilizacijo kmetov ustvariti nove strukture dominacije nad kmeti. S tem se porajajo nove identitete in upori proti dominaciji znotraj zavestnega procesa trajne mobilizacije. Omenjene pojave bomo preučevali na treh vaseh. Njihov primerjalni profil je podan v preglednici 2.

Vir: Terensko delo avtorja med letoma 1999 in 2000

Preglednica 2: Primerjalni profil vasi

Ime	Izvor gibanja	Etnična sestava	Gospodarska struktura	Lastništvo zemlje	Narava mobilizacije	Zueza z uditelji
Khanpur, Zahodna Bengalija. Skupno število gospodinjstev: 588; pismenost: 52 %.	Tebhaga (1946–1947)	FC: 23 % SC+ST: 58 % Drugi: 27 %	Gospodarsko raznoliki s potencialno alternativno gospodarsko aktivnostjo za del kmetov.	Brez zemlje: 109 (18,6); najmanjši: 402 (68,4) majhni: 74 (12,6); srednji+: 13 (2,2).	Neusmerjena s strani levih političnih strank, večinoma stranka NGO. Institucionalizirana.	Delno odvisni, delno kritični.
Malla Reddy Palle, A.P. Skupno število gospodinjstev: 509; pismenost: 22 %.	Telanganu (1946–1952)	FC: 6 % SC+ST: 31 % Drugi: 64 % (OBC + muslimani)	Delno raznoliki. Alternative niso gospodarsko potencialne. Del kmetov sezonsko migrira iz vasi.	Brez zemlje: 201 (39,5); najmanjši: 209 (41,0); majhni: 68 (13,3); srednji+: 31 (6,1).	Večsmerna, politične stranke, civilne svobodne, kmetje, ljudska vojska, NGO, SC, ST itn. Neinstitucionalizirana in institucionalizirana hkrati.	Niso odvisni od posamezne politične stranke in so večinoma kritični do vlade in njenih funkcionarjev.
Sabdullajote in Prasadujote. Skupno število gospodinjstev: 146; pismenost: 41 %.	Naxalite (1967–1971)	FC: 19 % SC+ST: 73 % Drugi: 8 % (OBC + muslimani)	Pretežno poljedelstvo: brez potencialnih alternativ. Del kmetov dela v čajnih vrtovih.	Brez zemlje: 20 (13,8); najmanjši: 98 (67,2); majhni: 17 (11,4); srednji+: 11 (7,5).	Neusmerjena in institucionalizirana.	Večinoma odvisni, manj kritični.

⁶ Indijski nacionalni kongres je najstarejša politična stranka v Indiji, ki je zrasla iz množične ljudske organizacije boja proti britanskemu imperiju od konca 19. stoletja. Najpogosteje jo imenujejo samo Kongres. Po neodvisnosti so Britanci administrativni aparat prenesli na Kongres, ki ga je takrat vodil Džavaharlal Nehru, sledili pa so mu še drugi prepoznavni voditelji kot na primer Indira Gandhi, Radživ in Sonia Gandhi. (op. ur.).

Khanpur je v okrožju Južni Dinajpur v Zahodni Bengaliji. Zaradi znamenitih bojov gibanja Tebhaga v tej vasi je Khanpur še vedno simbolno politično žarišče za mobilizacijo revnih kmetov. Vas ima razvito kmetijstvo, kmetje pa so poklicno raznoliki. Programi kmetijske reforme, še posebno razdeljevanje preostanka zemlje in Operacija Barga, so bili implementirani brez vsakršnega popuščanja od poznih sedemdesetih let 20. stoletja skozi kolektivno mobilizacijo. Kljub vsemu pa neznatna velikost posesti revnim kmetom ni zagotovila ekonomske varnosti. Poljedelec, ki je hkrati

tudi kmečki delavec, je v vasi ponavadi zaposlen 285 dni na leto, pri čemer prejme dnevno plačo v višini 35 rupij. Ženske praviloma za enako delo dobijo polovico manjšo plačo. Danes se vprašanje mobilizacije od agrarne reforme premika k zahtevi po večjih plačah, enakih plačah za moške in ženske, vprašanju brezposelnosti, cest, transporta, izobrazbe, infrastrukture za otroško in zdravstveno varstvo, zastopstva žensk v zakonodajnih telesih itn. Vse politične stranke (Komunistična stranka Indije (KSI), Komunistična stranka Indije (marksisti) – KSI (M), Revolucionarna socialistična stranka in Indijski nacionalni kongres⁶, Kongres Trinamool) so začele povsem institucionalizirano mobilizacijo. Kljub temu pa v mobilizaciji od spodaj sodelujejo zgolj v določenih segmentih.

Vas Malla Reddy Palle v policijskem okraju Hasanparthy okrožja Warangal v Andhri Pradešu je v času znamenitega gibanja Telangana (1946–1952) izkusila silovit upor. Vas je zgolj delno kmetijsko razvita, delno je bila izvedena tudi agrarna reforma. Čeprav so kmetje povezani z različnimi nekmetijskimi dejavnostmi, te niso razširile polja družbene mobilnosti. Najmanjši poljedelec v letu dni opravi približno 240 dni kmečkega dela za 25 rupij na dan. Pogosto so jih mobilizirale naksalitske skupine, to so Komunistična stranka Indije – marksisti-leninisti (KSI (M-L)), Ljudska vojska (danes Komunistična stranka Indije (Maoisti) – KSI (Maoisti)) ter različne druge skupine naksalitskega gibanja. Tukaj so tudi stranke, kot so na primer Stranka Telugu Desam, Kongres, Stranka Bharatiya Janata, Komunistična stranka Indije in Telangana Rastriya Samiti (TRS); Komiteji civilnih svoboščin Andhra Pradeš (APKCS); družbene organizacije kot na primer Organizacija za varstvo demokratičnih pravic, Državlanski forum, Thudum Debba (uradno priznana staroselska militantna organizacija), Madiga Reservation Porata Samithi (MRPS – organizacija uradno priznanih kast), Ryto Seva Samithi, Jala Sandhana Samithi (zahtevajo namakalni sistem). Na tem območju so dejavne tudi različne nevladne organizacije. Za mobilizacijo kmetov so bila ključna vprašanja nepristranska implementacija agrarnih reform in razvojnih shem, zaščita vaščanov pred trpinčenjem policije, zemlja, namenjena uradno priznanim kastam in staroselskim skupinam, odškodnine za žrtve posilstev, prohibicija, regionalna avtonomija itn. Čeprav je neinstitucionalizirano mobilizacijo začela Ljudska vojska (KSI (Maoisti)) ter jo tajno nadaljeval del kmetov, pa je bila javna mobilizacija široko institucionalizirana. V ekonomskem pogledu so bili kmetje večinoma homogeni.

Sebdollajote in Ramdhanjote pripadata Naxalbariju, okrožju Darjeeling Zahodne Bengalije. Obe vasi sta bili leta 1967 žarišče naksalitskega gibanja. Kljub izvedbi programa agrarne reforme sta ostali kmetijsko zaostali. Kmečki delavec je vsako leto opravil 255 dni dela v vasi ali okoli nje za povprečno plačo 30 rupij na dan. Po naksalitskem gibanju so na čelu mobilizacije kmetov KSI (M), Kongres Trinamool, Indijski nacionalni kongres (oziroma stranka Kongres, op. ur.), SUCI in različne skupine oddelkov naksalitskega gibanja, kot so na primer združbe KSI (M-L) – Kanu Sanyal, KSI (M-L) – Mahedra Murkherjee, KSI (M-L) – Nova demokracija, KSI (M-L) – Janashakti, KSI (M-L) – Osvoboditev, Maoistični komunistični center, KSI (M-L) – Drugi centralni komite, KSI

(M-L) – Stranka Enotnost itn. V zadnjem času kmete iz teh vasi organizirajo tudi aktivisti gibanja Kamtapuri. Narava vseh omenjenih mobilizacij je institucionalna, participacija kmetov v vseh tipih politične mobilizacije in kolektivne akcije pa je obsežna. Kmetje so med seboj kljub temu razdeljeni; ne toliko ekonomsko kot na podlagi povezav s političnimi strankami.

Kmetje v vseh vaseh so v negotovem ekonomskem položaju ne glede na politične razlike. To zagotavlja podlago za njihovo trajno mobilizacijo, ki po intenziteti, naravi in usmeritvi daleč presega mobilizacijo iz časa radikalnih kmečkih gibanj.

Trendi transformacije

Zadnja leta so za javno mobilizacijo kmetov značilni pogosta participacija na srečanjih, sprevedi, stavke, demonstracije, volitve, volilne kampanje itn. V času gibanja Tebhaga v Zahodni Bengaliji (1946–1947), Telangana (1946–1952) v Andhri Pradešu in Naxalite v Zahodni Bengaliji (1967–1971) so kmetje sodelovali pri nasilnem zavzemanju zemlje, sekali nepožet riž, ga želi na svojem dvorišču proti volji posestnikov, pripravljali barikade proti policiji, stali v prvih bojnih vrstah ter napadali policiste, posestnike in upravnike s tradicionalnim orožjem, sodelovali v gverilskem bojevanju, negovali in skrivali ranjene aktiviste, razvijali samoobrambne taktike proti policiji in ohranjali komunikacijske kanale z aktivisti iz gverile. Čeprav so se ta gibanja bojevala na različnih krajih in v različnih obdobjih, so bila ideološko, pa tudi v smislu usmerjenosti k spremembi ter po obliki mobilizacije pravzaprav radikalna. V zadnjih letih se kmečka gibanja tako v Zahodni Bengaliji kot v Andhri Pradešu porajajo kot reformistična in institucionalizirana. Preglednica 3 opisuje te glavne smernice.

Preglednica 3: Trendi mobilizacije v radikalnih in sodobnih kmečkih gibanjih

	<i>Radikalno kmečko gibanje</i>	<i>Reformacijska kmečka gibanja</i>
a)	Mobilizacija nastane z jasnim ciljem. Usmerjena je proti identificiranim razrednim sovražnikom – veleposestnikom, oderuhom, policiji in upravnikom.	Mobilizacija nastane zaradi raznolikih ciljev in je vedno usmerjena proti razrednim sovražnikom.
b)	Agresivna in sovražna mobilizacija brez neposrednega konca.	Napadalnost in sovražnost sta omejeni znotraj danih navodil.
c)	Mobilizacija proti starim normam in vrednotam.	Ponovno informiranje o izbranih starih normah in vrednotah skozi mobilizacijo.
d)	Mobilizacijo začne politična stranka z eno samo ideološko težnjo.	Mobilizacijo začnejo politične stranke z raznolikimi političnimi težnjami.
e)	Mobilizacija za daljnosežno strukturno spremembo.	Mobilizacija za pretežno strukturno stabilnost in reformistične pobude znotraj dane strukture.
f)	Kmetje so mobilizirani zato, da so »agenti sprememb«.	Kmetje so mobilizirani zato, da so »koristniki«.
g)	Kmetje so mobilizirani za egalitaren družbeni red.	Za velik del kmetov je participacija v mobilizaciji strategija preživetja.
h)	Radikalizacija množične mobilizacije.	Institucionalizacija množične mobilizacije.
i)	Mobilizacija za delno nepriznane zahteve, večinoma s strani nepriznanih in skritih organizacij.	Mobilizacija za ustvarjanje pritiska nad birokrati za izvedbo priznanih zahtev.
j)	Mobilizacija naleti na odpor vladne avtoritete.	Mobilizacijo načrtujejo in izvršujejo politične stranke na oblasti.
k)	Mobilizacija je usmerjena proti prvobitni odvisnosti in izrednemu ekonomskemu nasilju nad najnižjim delom agrarne družbe.	Najnižji sloj je v procesu mobilizacije postal odvisen od političnih voditeljev, da mu bodo zagotovili ekonomsko podporo.

Sodobne kmečke družbe v Zahodni Bengaliji in Andhri Pradešu pa so kljub temu izkusile raznolike oblike mobilizacije od spodaj. V Zahodni Bengaliji vladajo komunisti, v Andhri Pradešu pa so ti v opoziciji in na čelu mobilizacije kmetov. Pomembna radikalna mobilizacija kmetov se nadaljuje v takšni in drugačni obliki, le da so komunisti v Zahodni Bengaliji načine mobilizacije institucionalizirali. To ozadje pojasnjuje primerjalna preglednica 4, ki prikazuje množično mobilizacijo v Andhri Pradešu in Zahodni Bengaliji.

Preglednica 4: Skupnosti in razlike v mobilizaciji od spodaj

	Andhra Pradeš (Regija Telengana)	Zahodna Bengalija (Regija Severna Bengalija)
a)	Doživljajo sporadično, a trajno mobilizacijo od spodaj.	Doživljajo trajno mobilizacijo od spodaj.
b)	Mobilizacijo od spodaj organizirajo različne skupine (institucionalizirane in radikalne) z raznolikimi političnimi in ideološkimi težnjami.	Mobilizacijo od spodaj večinoma organizirajo priznane in le redko nepriznane organizacije.
c)	Mobilizacijo večinoma organizirajo politične stranke, ki so v opoziciji.	Mobilizacijo večinoma organizirajo politične stranke, ki so na oblasti.
d)	Socialne in nevladne organizacije imajo pomembno vlogo pri mobilizaciji od spodaj.	Pri mobilizaciji od spodaj imajo socialne in nevladne organizacije izjemno nepomembno vlogo. Ne spodbuja se aktivizma v nevladnih organizacijah.
e)	Mobilizacija je delno institucionalizirana in delno radikalna.	Mobilizacija je popolnoma institucionalizirana in po svoji naravi reformna.
f)	Mobilizacija je usmerjena proti identificiranim kategorijam ljudi – to so veliki lastniki zemlje, prodajalci vina, policijska administracija, državni aparat, kriminalci itn.	Mobilizacija ni usmerjena proti trajni identificirani kategoriji (v sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih 20. stoletja je bila usmerjena proti zemljiškim veleposestnikom). Danes je včasih usmerjena proti birokratom, v drugih primerih proti drugim političnim silam.
g)	Mobilizacija je večinoma usmerjena proti tradicionalnim normam, vrednotam in institucijam.	Mobilizacija si prizadeva okrepiti izbrane institucije in vrednote.
h)	Mobilizacijo večinoma vodijo tajne in nepriznane organizacije, ki delujejo pod krinko ter izvajajo sovražne in spontane akcije.	Mobilizacijo vodijo priznane politične stranke s premišljenimi in strateškimi akcijami.
i)	Mobilizacijo začnejo in praviloma tudi podpirajo raznolike aktivistične in intelektualne skupine.	Mobilizacijo začnejo in podpirajo aktivisti in intelektualci levega političnega spektra.
j)	Mobilizacija naleti na nasprotovanje vladnih avtoritet.	Mobilizacijo spodbujajo vlada in politične stranke, ki so na oblasti. Mobilizacijo prevzame država.

Mobilizacija, dominacija in nezadovoljstvo

Proces transformacije kmečkih gibanj je vplival na odnos med kmeti in širšo družbo. Čeprav je radikalno kmečko gibanje pomagalo uničiti strukture dominacije med kmeti, pa je proces institucionalizacije teh gibanj vzpostavil novo obliko dominacije. Da bi se kmetje uprli omenjenim strukturam, si individualno in kolektivno prizadevajo razvijati se in identificirati alternativne kanale akcije z artikuliranjem svojih praks proti strukturi podrejanja. V procesu artikuliranja teh praks so kmetje pridobili novo rahločutnost, ideje in včasih tudi nove identitete.

Levičarska gibanja, še zlasti radikalna, so tako v Zahodni Bengaliji kot tudi v Andhri Pradešu odigrala ključno vlogo pri uničevanju starih prvobitnih struktur podrejanja in ustvarjanju sekularne, torej razredne identitete kmetov. V Zahodni Bengaliji so zlasti po poznih sedemdesetih letih 20. stoletja s programi razdeljevanja zemlje, najemniškimi reformami pri Operaciji Barga, shemo

generacijskega zaposlovanja pri programih hrana za delo, enotnim ruralnim razvojnim programom in širitvijo majhnih posojil prek ruralnih bank in kmečkih zadrug pomagali zmanjšati odvisnost kmetov od lastnikov zemlje in posojevalcev denarja. Lastnik zemlje je bil namreč tudi posojevalec denarja. Začeta mobilizacija od spodaj, skozi vaške svete, je pomagala uničiti prej obstoječe strukture prvobitne odvisnosti in podrejanja, hkrati pa je postavila temelje za porajanje in vzdrževanje razredne identitete kmetov. Poučna je izkušnja 65-letne Somre Col iz vasi Khanpur:

»Vse od otroštva sem delala kot kmečka delavka. V preteklosti ... sem več dni delala brez plačila, zgolj za hrano. Bili smo najbolj osovraženi. Veleposestniki nas niso imeli za človeška bitja. Zdaj sem aktivistka Komunistične stranke Indije (marksisti). Nihče več ne umiva posode ali čisti poda s kravjim gnojem po tistem, ko poobedujemo v hišah veleposestnikov. O naših plačah odloča vaški svet ali trg. K nam (k naši stranki) s prošnjami za pomoč zdaj prihajajo novi ljudje. Veleposestnikov nihče več ne prosi za pomoč.«

A reformna in institucionalizirana mobilizacija od spodaj, ki jo vodijo leve politične stranke, je v Zahodni Bengaliji prvobitne oblike dominacije nad kmeti zamenjala z dominacijo levih političnih strank. Razvijajoči vzorec dominacije se vzdržuje tako, da kmetje za lojalnost stranki dobivajo »takojšnje olajšave«. Z različnimi mehanizmi se je oblast navezala tudi na boje in mobilizacijo od spodaj.

Politizacija vaških svetov in distribucija razvojnih shem. V ruralni Zahodni Bengaliji so postali člani vaških svetov vsemogočni. Z nadziranjem razvojnih skladov in shem ter z izvajanjem ekonomskega vpliva nad kmeti številni člani svetov pridobivajo podobno vlogo, kot so jo imeli tradicionalni vaški »veliki možje« (Williams, 1999: 235–240). Pri politiki distribucije favorizirajo strankarsko pripadnost. Pri razdeljevanju zemlje, nudenju posojil itn. niso naklonjeni opoziciji. V resnici delujejo kot »neuradna strankarska linija« (Ruud, 1999: 262–63), da bi razširili volilno bazo vladne Leve fronte v ruralni Bengaliji. Po preverjanju stanja kmečkega dela v sklopu agrarne reforme v Zahodni Bengaliji je Nacionalna komisija za kmečko delo (*National Commission on Rural Labor*, 1990: 9) komentirala: »Programi za razdelitev zemlje so na dolgi rok le malo pomagali ruralnim prebivalcem, da bi bili ekonomsko sposobni za življenje.«

Položaj je tako neznosen, da veliko revnih kmetov išče javna dela za brezposelne ali alternativne dostoje do zaposlitve tako, da se obračajo na lokalne strankarske voditelje in vaške svete. Da postaneš uporabnik tovrstnih uslug, moraš nujno biti član katere od strank in svojo pripadnost redno izkazovati s sodelovanjem na strankarskih srečanjih, sprevedih, volitvah strankarskih kandidatov itn. Madhav Singh (ime je spremenjeno), nepismen pripadnik staroselskega ljudstva Rajbanshi in kmečki delavec iz Prasadujote v Naxalbariju, pove značilno zgodbo:

»V iskanju službe sem šel v pisarno vaškega sveta. Tistega dne so izbrali le podpomike KSI-M. Naslednji dan sem šel ponovna tja in spet so me zavrnili. Delo sem dobil šele po štirih ali petih dneh. Zdaj sem podpornik Leve fronte ... a kljub temu še čakam, da dobim *patta*.«⁷

Sunita Karmakar iz Naxalbarija pove svojo izkušnjo: »Voditelji vaških svetov ravnaajo z ljudmi tako, kot so tradicionalni poligamni *jotedarji*⁸ ravnali s svojimi ženami.«

⁷ *Patta* je poimenovanje privatne zemlje, ki je v lasti staroselskih skupnosti. Vse od neodvisnosti pa so vlade jemale to zemljo ter jo po shemah nadgrajevanja dodeljevali prebivalcem z namenom, da bodo vlagali v izboljšanje razmer svojih gospodinjstev in bivanjskih standardov. *Patta* naj bi preprečevala morebitne prisilne izselitve, vendar pa se z novimi vladami spreminja tudi pojmovanje *patta*. (op. ur.).

⁸ *Jotedarji* so bili premožni kmetje. Pod britansko nadvlado so sredi 19. stoletja vzniknili kot pomembna politična sila. Od kolonialistov so prevzeli kapitalistične načine delovanja, ki so načrtno vodila v uničevanje tradicionalnih skupnosti. V začetku 20. stoletja so postali hegemonška moralna in družbena avtoriteta v državi (op. ur.).

⁹ *Bhadralok* je bengalski izraz za plemstvo. Uporablja se za označevanje novega razreda pripadnikov višje izobražene in bogate družbe, ki je vzniknila v kolonialnih časih v Bengaliji (op. ur.).

Nevtralizacija civilne družbe. V čvrsti povezavi med državo, političnimi »strankami« in lokalnimi reprezentativnimi samoupravnimi telesi so praktično vsi organi civilne družbe nevtralizirani pod političnim okriljem države. Izobraževalne in kulturne

institucije so bile prve tarče takšne nevtralizacije. Po Gramsciju mora vladajoči razred za svojo hegemonijo pridobiti privolitev za vladanje. Vloga izobraževanja in intelektualcev je tako za ohranjanje hegemonije ključna, saj je »vsak hegemonski odnos nujno izobraževalni odnos« (Gramsci, 1998: 350). Leva fronta tako ne le nadzira vodstva izobraževalnih institucij, temveč za to, da bi si zagotovila svojo dominacijo v ruralnih predelih, hkrati med šolskimi učitelji rekrutira tudi strankarske kadre in intelektualce, ki jo podpirajo. V vasi Khanpur so levičarske stranke tako v devetdesetih letih 20. stoletja, da bi dobile oblast nad upravnim telesom tamkajšnje srednje šole, uporabile vsa možna prisilna sredstva, vključno s fizičnim nasiljem. Celo šolski ravnatelj v odstopu je bil fizično napaden in prisiljen k odstopu, ker ni bil pripravljen delovati v skladu z njihovimi pričakovanji. Tudi drugi učitelji, ki so nasprotovali levici, so bili javno pretepeni in osramočeni. Prizaneseno ni bilo niti stavekajočim dijakom. Levičarske stranke so z zadušitvijo vsakršnega upora staršev, dijakov in učiteljev na koncu dosegle nadzor nad upravnim telesom šole.

Vse to je podobno Gramschijevi (1971) tezi o dominaciji brez hegemonije. V resnici je bilo v sodobni Zahodni Bengaliji v hegemonijo države z različnimi sredstvi vloženo veliko truda v integracijo širokih področij življenja in zavesti ruralnih prebivalcev. Ker je bila večina institucij civilne družbe podvržena politizaciji in nevtralizaciji s strani države, so postale »države pod krinko«, saj igrajo voditelji strank na oblasti v delovanju teh institucij ključno vlogo.

*Vodstvo bhadralokov.*⁹ Porajajoča se oblika dominacije ima tudi kulturno razsežnost, ki je v bengalski družbi vzdrževana skozi konstrukcijo in reprodukcijo dominacije bhadralokov. Bhadralok vodi revne kmete. Proces nevtralizacije institucij civilne družbe, še posebno ruralnih učiteljev, je tako v ruralni Bengaliji zgolj instrument kulturne dominacije komunističnih bhadralokov nad revnimi kmeti. Vodstvo kmetov sestavljajo prav učitelji, ki so podporniki levice.

Po drugi strani pa je bila v Andhri Pradešu mobilizacija od spodaj večdimenzionalna. Precejšen del mobilizacije od spodaj so začeli radikalne naxalitske skupine, uradno priznane kaste in staroselska združenja, skupine za državljanske pravice in »ryotu sabhas«, telangana Rastriya Samiti (TRS), nevladne organizacije itn., kot tudi politične stranke na oblasti z institucionaliziranimi sredstvi, da bi ohranile svojo volilno bazo nedotaknjeno. Mobilizacija je imela tako radikalne in neinstitucionalne razsežnosti. Civilna družba je v tem procesu igrala pomembno vlogo. Avtonomija civilne družbe je bila v Andhri Pradešu ohranjena, saj država ni mogla nevtralizirati institucij civilne družbe v celoti. Vse to je dalo kmetom dovolj prostora, da artikulirajo dva pomembna alternativna kanala: (a) uporabo institucionalizirane poti za izboljševanje njihovega ekonomskega statusa in (b) sočasno uporabo radikalne poti za uničenje strukture vsiljenega kulturnega, družbenega in političnega podrejanja.

Upor proti dominaciji in alternativne identitete

Igralci v podrejenem položaju niso nikoli popolnoma odvisni in pogosto zelo spretno spreminjajo sredstva, ki jih imajo, v skladu z določeno stopnjo nadzora nad pogoji reprodukcije sistema (Giddens, 1982). Tako »privolitev podrejenega znotraj odnosov moči ne pojasnimo

s pomanjkanjem odpora, temveč z odsotnostjo sredstev, s katerimi bi izvedli takšen odpor« (Mann, 1985). V strukturi dominacije nesoglasja niso odpravljena. Odpor in boj proti takšni dominaciji sta prisotna v različnih oblikah. Za J. C. Scotta (1990) imajo podrejeni tudi v obsežnih strukturah dominacije precej široko družbeno existenco zunaj neposrednega nadzora dominantnega. Prav v takšnih okvirjih se razvije skupna kritika dominacije tako, da »ustvarja skrito kopijo«, ki predstavlja kritiko moči kot »zahrbtni govor o dominantnem«.

Individualna obramba na ravni grassroot. V Zahodni Bengaliji se kmetje najpogosteje mobilizirajo z namenom, da bi jih opazili njihovi voditelji, ki jih nameravajo prositi za pomoč. V resnici je podreitev »javni kopiji« (Scott, 1990) pomembna za pridobivanje »pomoči« od političnih voditeljev. Voditeljem in političnim kadrom se ne pridružijo zgolj zato, da vzklikajo gesla, ampak tudi da recitirajo popačene kratice, satire in charae (rime), s katerimi v javnosti »predstavijo« kritiko političnih nasprotnikov.

Na primer o KSI (M): »Camao Paisa Iccha Mato, er lok joto, Camao paisa iccha mato, Bhule giye loker sari, Banow neezer gharbari.« [»Voditelji in podporniki KSI (M)! Zaslužite lahko toliko denarja, kolikor hočete. Pozabili ste vrsto revnih ljudi in zgolj kopičite lastnino zase.«] O Stranki Ram Suvidha (SRS): »Ram Suvidha Party, Shaitan er ghati Niye gariber nam, Haye gele bam.« [»Najbolj oportunistična stranka, vi gostite hudiča, V imenu revnih ste z levico.«] O Kongresu Trinamool: »Trina Mul, Kore Bhul, BJP er sath, Melale hat, Gile Khela Jat Kul.« [»Trinamool! Zgrešili ste, ko ste se povezali s Stranko Bharatiya Janata (SBJ). Požrli ste sekularno tradicijo, ki so jo vzpostavili vaši predniki.«]

Kakor koli že, obstaja latentno gibanje nezadovoljstva proti številnim voditeljem političnih strank, ki jim posamezniki pripadajo. Opaziti je številne kritične privržence, ki te rime recitirajo proti svojim lastnim voditeljem.

Trajna mobilizacija od spodaj je delu kmetov tudi pomagala artikulirati vprašanja enakosti spolov. Če citiramo Sudho, plašno kastno dekle iz Khanpurja: »Vseh žensk v vasi nas je 33 odstotkov, a zakaj jih ni 50 odstotkov? A dobro je, da je 33 odstotkov žensk brez upoštevanja *baro* ali *choto jath* (visoke ali nizke kaste).« V Khanpurju se kljub večkratnim pozivom in protestom diskriminacija plač na podlagi spola nadaljuje. Kmečke delavke so se zdaj individualno odločile, da bodo prišle pozno in odšle zgodaj. Kmečka delavka Kamini Col pravi: »Mui kam karum tatek khani, Paisa paon jetek khani.« [»Delam skladno s plačili, ki mi jih izplačajo«].

Del revnih kmetov je razvil občutek kritičnosti proti stranki in njenim voditeljem. Prav tako obstaja latentno, mrmrajoče negotovanje o nenadnem bogatenju njihovih voditeljev. Mali poljedelec iz vasi Khanpur takole izraža svojo frustracijo: »Hamra mathot karong kam, Thaakong bhanga ghorot, Porong fata sari, Charong gorug gari, Hamar babur hol sada dhوتي, Paichen fotfoti, Pakka hol ore bari.« [»Delamo na poljih, živimo v podrhtih kočah, nosimo raztrgane obleke, vozimo se na vozovih z voli, medtem ko imajo naši voditelji čiste obleke, motorje in zidane hiše.«]

Kljub temu pa na izražanje nezadovoljstva vplivajo različni vzorci kmetijskega razvoja in poklicna raznolikost. Čeprav v Khanpurju večina kmetov podpira leve politične stranke, do aktivnosti teh strank prav tako razvijajo in izražajo kritičen odnos. V Sabdollajoti in Prasadujotepi pomanjkanje alternativnih življenjskih priložnosti preprečuje kmetom, da bi ustvarjali individualne izpovedi proti strankarskim voditeljem.

V Malla Reddy Pallegu (Andhra Pradeš) kmetje niso zgolj pripadniki institucionaliziranih političnih strank, da dobijo »pomoč«, temveč so zelo pogosto tudi pripadniki radikalnih skupin in organizacij civilne družbe. Trajna in večdimenzionalna mobilizacija od spodaj, kot smo ji

bili priče v regiji Telangana v Andhri Pradešu, je utrdila pot raznolikim kolektivnim izjavam. Ženska kmečka delavka Rammaiah iz Malla Reddy Palleja dobro razloži: »Vlado potrebujemo, da nam daje posojila ter hrano in vodo. Prav tako pa potrebujemo Ljudsko vojsko (*People's war group*), da nas zaščiti in da prisili vladne uslužbenke, da delajo za nas«.

Nove kolektivne identitete. Identiteta je družbena konstrukcija. »Je trajno sprejemljivo samoopisovanje« (Hall, 1990). Identitete se vzpostavijo na podlagi verjetnosti izbire, pluralnosti možnosti in vzrokov (Sen, 1999: 22). Konstrukcija identitete prav tako vsebuje družbeno produkcijo meja, ki odražajo proces vključevanja in izključevanja (Cerutti, 2001). Ker je kolektivna identiteta torej zadeva družbene konstrukcije, je v procesu transformacije družbenih gibanj rekonstruirana v mnogokratnih načinih.

Trajna mobilizacija od spodaj je utrdila pot za artikulacijo in obnovitev spolne, kastne, kmečke, državljanske, etnične in drugih kolektivnih identitet. V Zahodni Bengaliji so bili kmetje podobno kot v Severni Bengaliji del gibanja Kamtapur in omejenega aktivizma nevladnih organizacij. V Andhri Pradeš pa so prisotni antiarrack (prohibicijsko) gibanje, Maadiga in Thudum Debba, Suverenost Telangana, gibanje za državljanske svoboščine, kmečka in druga gibanja. Pomenljivo je, da so se vsa ta gibanja in različne kolektivne identitete pojavljali med vrsto nepretrganih mobilizacij vse od petdesetih let 20. stoletja.

Gibanje Kamtapur, ki si prizadeva za regionalno, kulturno in etnično avtonomijo *rajban-shi* (uradno priznana kasta), se je začelo razvijati v Severni Bengaliji z zahtevo po ločeni državi, ki bi jo sestavljalo šest okrožij – Cooch Behar, Jalpaiguri, Darjeeling, Severni Dinajpur, Južni Dinajpur in Malda. Da bi ga spodbudili, so leta 1980 ustanovili regionalno stranko z imenom Uttarakhand Dal. Danes gibanje po vodstvu Ljudske stranke Kamtapur (Kamtapur People's Party – KPP) dobiva dodatni zagon. Skupina *rajban-shi*, ki se zdaj vse bolj zaveda svoje identitete v smislu zgodovine, jezika, tradicionalne socialne strukture, zasedbene in zemljiške pravice, je postala del tega gibanja. Gibanje je novi zasuk doživelo s formiranjem ekstremistične skupine, ki se imenuje Osvobodilna organizacija Kamtapuri (Kamtapuri Liberation Organisation – KLO) in je začela odkrit spopad z levičarskimi aktivisti v različnih delih Severne Bengalije. Po odkritem izražanju svoje privrženosti temu gibanju izstopajo brezposelna izobražena mladina in tisti, ki niso končali šole. Mladi fant iz naxalbarija tako pravi:

»Oropani smo vseh priložnosti na svoji lastni zemlji. Tujci imajo v lasti plantaže čaja. Vse vladne storitve so nam odvzete, vodijo pa jih *bhatis* (bengalski migranti iz drugih delov države). ... Marwari in Punjabi nas gledajo zviška in so lastniki vseh podjetij. Smejiijo se našemu jeziku, prehranjevalnim navadam in našim oblekam. Na svoji lastni zemlji moramo govoriti njihov jezik...«.

Čeprav ima ločeno gibanje za telangansko suverenost v regiji Telangana v Andhri Pradešu dolgo zgodovino, je v zadnjih letih dobilo nov zagon s formiranjem gibanja Telangana Rastriya Samithi (TRS), ki je bilo uspešno tudi na zadnjih volitvah. To gibanje je poudarilo vprašanje dominacije Andhre nad regijo Telangana. V ekonomskem, kulturnem in političnem smislu ima Telangana zaostalo kmetijstvo ter visoko stopnjo revščine, brezposelnosti in nepismenosti. Krepi se zahteva po ločeni državi Telangana, da bi ohranili jezikovno, kulturno in politično identiteto tamkajšnjih ljudi.

Gibanje uradno priznane kaste Maadiga Reservation Porata Samithi in gibanje uradno priznane staroselske skupine Thudum Debba ponovno zahtevata rekategorizacijo uradno priznanih kast in staroselskih skupin v Andhri Pradešu v skupine A, B, C in D, glede na njihov

¹⁰ Sarpanch je demokratično izvoljen vodja indijskega lokalnega samoupravnega telesa na vaški ravni, ki se imenuje Gram (vas); neke vrste vaški predstavnik (op. ur.).

ekonomski, izobraževalni in politični napredek, da bi imeli večji dostop do zemlje. V regiji Telangana se ponovno pojavljajo kmečka gibanja pridelovalcev bombaža in prizadevanja za zmanjšanje samomorov. Gibanje antiarrack, ki ga vodijo kmečke ženske (boj proti alkoholizmu v odročnih vaseh, op. ur.), je imelo velik vpliv po celotnem Andhra Pradešu. Revni kmetje so bili udeleženi v večini teh gibanj. Rajeeramma, ženska sarpanch¹⁰ v Malla Reddy Palleju, je bila povezana z gibanjem antiarrack, poleg tega je odločna zagovornica gibanja Maadiga Reservation ter sodeluje z gibanji pridelovalcev bombaža in tistimi, ki se borijo proti samomorom. Je aktivistka ločenega dela gibanja Telangana. Pravi da je »življenje kmečke ženske v Telangana polno bojov in vse smo del bojov v Telangana«.

Leve politične stranke so poskušale kmetom tako ideološko kot strateško vtisniti identiteto »svojega razreda«. A z leti so bili v procesu ideološke modifikacije in strateških razrednih zavrnitev z zemljiškimi gospodi za potrebe volilne politike med kmeti temelji razredno zasnovane politike v veliki meri spodkopani. Iz tega torej sledi, da sta bili v procesu trajne mobilizacije prisotni konstrukcija in prenova kastne, spolne, etnične, regionalne in druge identitete med kmeti.

Avtonomija identitete

So potemtakem identitete ustvarjene in prenovljene v vsakem trenutku transformacije kmečkega gibanja neodvisno od ciljev, organizacije in ideologije kmečkih gibanj? Ali predstavljajo usmeritev tranzicije iz tako imenovanih starih v »nova« družbena gibanja? Poudarili smo, da nova družbena gibanja ne dopuščajo vzpostavitve jasnega odnosa do strukturne vloge sodelujočih, da njihova družbena baza prerašča razredne strukture, da predstavljajo pluralne ideje in vrednote, da njihove ideološke značilnosti ponujajo oster kontrast marksističnemu konceptu ideologije kot poenotenja in totalizirajočega elementa za kolektivno akcijo in da vključujejo porajanje novih kolektivnih identitet. »Te značilnosti novih družbenih gibanj pa kljub temu niso neodvisne od njihovih povezav s preteklostjo« (Larana, Johnston in Guesfield, 1984: 8–9). Socialna agenda novih družbenih gibanj na »temeljih lokalnih gibanj z mnogovrstnimi identitetami, ki jih najdemo v civilni družbi, poudarjajo nove načine družbene komunikacije (solidarnost in vzajemno razumevanje) in nov harmonični odnos z naravo« (Schuurman, 1993: 189).

V primerih Zahodne Bengalije in Andhre Pradeša je bilo opaženo, da so stara množična gibanja, ki so zagovarjala emancipatorne projekte za proletariat z doseganjem politične oblasti, vplivala na različna lokalna gibanja z raznovrstnimi identitetami v procesu transformacije in z vzdrževanjem mobilizacije. Ta so začela predstavljati pluralnost idej, vrednot, ideoloških usmeritev in kolektivnega delovanja. Proces oblikovanja novih kolektivnih identitet pogosto in nazorno prerašča prvotno definirane procese razredne identitetne formacije, kajti večina novih kolektivnih identitet, predvsem spol, kasta, regija in etničnost, je neodvisna od izkazanih namer in ciljev gibanj levih strank.

Kljub temu pa bi bilo sporno, če bi opisovali zgolj avtonomnost nastajajočih vzorcev identitete v okviru novih družbenih gibanj, saj precej vprašanj, vključenih v mobilizacijo, ne pripada zgolj kulturnemu področju. V to mobilizacijo je vključenih več političnih in ekonomskih vprašanj. Skozi vsakdanje izkušnje bojov in dolgotrajnega kolektivnega sodelovanja so se kmetje naučili braniti svojo identiteto in artikulirati strategijo svojega upora proti dominaciji. Prav

vsakodnevne življenjske izkušnje oblikujejo temelje prakse upora kmetov proti dominaciji, s čimer imajo možnost alternativne izbire, da izrazijo svoj upor proti dominaciji.

Študije marginaliziranih skupnosti so pokazale avtonomnost kmečkega boja v okviru njihovih lokaliziranih manifestacij. Nekateri ugovarjajo, da tovrstne skupnosti predstavljajo neodvisno področje s široko raznolikostjo večinoma avtonomnih oblik mišljenja in akcije, izraženih skozi upore, nemire in ljudska gibanja (Guha, 1998). Po mnenju Sumit Sarkar želijo spontane geste nemira, kot so na primer plenjenje »haats«, staroselska gibanja, gibanja *kisan* in tako naprej, pogosto ostati avtonomne, razpršene in večinoma ostajajo zunaj meja glavnega toka nacionalističnih gibanj v kolonialni Indiji (Sarkar, 1985: 51–62). Partha Chatterjee meni, da »dominantne skupine pri svojem izvrševanju dominacije ne konzumirajo ali uničujejo vladajočih razredov, saj potem ne bi bilo več odnosa moči in tako tudi ne dominacije. Brez identitete marginaliziranih ne bi imeli svoje lastne identitete« (Chatterjee, 1998: 166).

Identitete, ki so bile razvite in konstruirane v kmečkih družbah Andhre Pradeša in Zahodne Bengalije, so na svoj način neodvisne od organizacijskih, ideoloških in vnaprej definiranih meja kolektivnosti, kot so propagirane v razrednem diskurzu. Čeprav so te identitete definirale meje vključevanja in izključevanja – in včasih za vodstvene principe za svoje akcije tudi uporabljajo organizacijske povezave in ideologije širše družbe – njihove vezi s širšim svetom niso prenatlagljene manifestacije, niti niso od zunaj vsiljene z intervencijami zunanjih akterjev. Namesto tega so kmetje skozi svoje vsakodnevne izkušnje artikulirali teme, ki so zanje pomembne, nove identitete pa so oblikovane kot del procesa odzivanja na porajajoče izzive, s katerimi se redno srečujejo. Zaradi trajne mobilizacije se kmetje zavedajo različnih temeljev njihovega zatiranja in podrejanja v družbi, najsi bo to kasta, razred, spol, etničnost ali regionalizem. Zato artikulirajo svoj odpor tako individualno kot tudi kolektivno; če je potrebno, s konstrukcijo paralelnih, včasih pa tudi alternativnih identitet. Povezave z zunanjimi akterji na tem mestu pridejo šele kasneje, skozi naraščajoč interaktiven odnos s širšim svetom, ki jih obdaja. Pulla Ravindran, voditelj uradno priznane kaste iz Warangal v Andhri Pradešu, povzame svojo izkušnjo:

»Zatirali in izkoriščali so nas na različne načine. Včasih smo izkoriščani kot maadigaa – uradno priznana kasta. Naše ženske so izkoriščane kot ženske, delavke in članice uradno priznanih kast. Izkoriščani in diskriminirani smo tudi kot Telanganci... naše zatiranje pa se kar ne konča. Če se upiramo iz ene smeri, se zatiranje pojavi iz druge. Zdaj se poskušamo upirati zatiranju iz vseh smeri.«

Na tem mestu je treba poudariti, da so leve politične stranke skozi trajno mobilizacijo tlakovale pot zavedanju kmetov. Širjenje izobrazbe, kampanja za pismenost in mreže množične komunikacije so v kombinaciji s strogo mobilizacijo pomagali kmetom redno redefinirati njihovo identiteto. Njihov življenjski položaj je določen tako skozi vsakdanje strategije za preživetje in zgodovinske izkušnje preobrazbe. Čeprav so bile njihove identitete skozi čas rekonstruirane, jim še vedno pripisujejo elemente marginalnosti – tako v socialno-ekonomskem kot tudi v političnem smislu. Nagnjeni so k uporabi razpoložljivih kanalov politične mobilizacije in aktivizma, s katerimi si zagotavljajo svoje vsakdanje bivanje. V tem pogledu je njihova participacija v rutinirani kolektivni mobilizaciji, četudi prispeva k njihovi dominaciji, neposredna strategija preživetja. Vseeno tako zatirani kot marginalizirani kmetje iščejo alternative za artikuliranje akcije proti dominaciji. Deban Sarkar, ki je sodeloval v gibanju Tebhaga in čigar mati je v istem gibanju postala mučenica, pravi:

»Mi smo kmetje, mi smo revni, mi smo rajbanshi, cooch, santal, kurmi ... mi smo *abhadra*, *chasa*. Mi smo skozi zgodovino zatirani in dominirani. Zato smo uporniki. Živimo skozi upor. Smo prikrajšani sinovi naših mater ... nismo voditelji. Živimo samo skozi protest, in ko postanemo mučeniki ... smo otroci naših mučeniških mater.«

Hvaležen sem Sharitu Bhowmiku za njegove prijazne komentarje o tem eseju.

Prevedla Tjaša Pureber

Literatura

- ALAVI, H. (1965): Peasants and Revolution. V R. Miliband, et al., (ur.), *The Socialist Register*, 245–75.
- ALAVI, H. (1973): Rural Bases of Political Power in South Asia. *Journal of Contemporary Asia*, VI (4).
- ARNOLD, D. (1984): Gramsci and Peasant Subalternity in India. *The Journal of Peasant Studies*, II (4): 155–177.
- BLUMER, H. (1951): Social Movements. V A. N. Lee (ur.), *New Outline of Principles of Society*. New York: Baines D. Noldi.
- CERUTTI, F. (2001): Political Identity and Conflict: A Comparison of Definition. V F. CERUTTI in R. RAGIORIER (ur.): *Identities and Conflicts: The Mediterranean*. New York, Palgrave.
- CHATTERJEE, P. (1998): *The Present History of West Bengal: Essays in Political Criticism*. New Delhi: Oxford University Press.
- CHAYANOV, AV. (1966): *The Theory of Peasant Economy* (prevodli D. Thorner, R. E. F. Smith and B. Kerblay). Illinois/Irin: Glencoe.
- CMIE, (2002): *Economic Intelligence Service: Agriculture*. Mumbai: CMIE.
- DHANAGARE, D. N. (1983): *Peasant Movements in India 1920-1950*. New Delhi: Oxford University Press.
- EYERMAN, R. IN JAMISON (1991): *Social Movements: A Cognitive Approach*. Cambridge: Polity Press.
- FANON, F. (1971): *The Wretched of the Earth*. Middlesex: Penguin Books.
- FIRTH, R. (1946): *Malaya Fishermen: Their Peasant Economy*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co.
- GIDDENS, A. (1982): *Power, the Dialectics of Control and Class Structuration*. V A. GIDDENS (ur.), *Social Class and the Division of Labour*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GOVERNMENT OF WEST BENGAL (2002): *Economic Review*, Government of West Bengal.
- GRAMSCI, A. (1998): *Selections from the Prison Notebooks* (ponatis). Chennai: OrientLongman.
- GUHA, R. (1998): *Dominance Without Hegemony: History and Power in Colonial India*. New Delhi: Oxford University Press.
- GUESFIELD, J. R. (UR.) (1971): *Protest, Reform and Revolt: A Reader in Social Movements*. New York: John Wiley and Sons.
- HALL, S. (1990): *Cultural Identity and Diaspora*. V J. Rutherford (ur.), *Identity: Community, Culture, Difference*. London: Lawrence and Wishart.
- HABERLE, R. (1972): *Types and Functions of Social Movement*. V *International Encyclopedia of Social Sciences*. New York: Macmillan Company Free Press.
- KANNABIRAN, V., K. LALITHA (ET AL.) (1989): *We Were Making History*. New Delhi: Kali For Women.
- KAUTSKY, K. (1899) (ponatisnjeno leta 1988): *The Agrarian Question*. London: Zwan Publications.
- KROEBER, A. L. (1948): *Anthropology*. New York: Harcourt, Brace and World Inc.
- LARANA, E., JOHNSTON, H. IN R. GUESFIELD (1984): *Identities, Grievances and New Social Movements*. V E. Larana, H. Johnston in R. Guesfield (ur.), *New Social Movements: from Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press.

- LENIN, V. L. (1972): Selected Works. Moscow: Progress Publishers.
- MANN, M. (UR.) (1985): Encyclopedia of Sociology. London: Macmillan Press.
- MARX, K. (1852/1974): The Class Struggle in France 1848–1850, in The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte. V K. Marx in F. Engels: Selected Works, Vol 1. London: Lawrence and Wishart.
- MARX, K. (1967/1974): Osemnajsti brumaire Ludvika Bonaparta. Ljubljana: Komunist. MELUCCI, A. (1996): The Symbolic Challenge of Contemporary Movements. V Buechler, S. M. in F. K. Cylke Jr. (ur.): Social Movements: Perspectives and Issues. California: Mayfield Publishing Company.
- MOORE, B. (1966): Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lords and Peasants in the Making of the Modern World. Middlesex: Penguin Books.
- NATIONAL SAMPLE SURVEY ORGANISATION (1956, 1962, 1972, 1982, 1992). Report of the National Sample Survey. New Delhi: Government of India.
- PLANNING COMMISSION (2002): Tenth Five-Year Plan. New Delhi: Government of India.
- REFIELD, R. (1956): Peasant Society and Culture: An Anthropological Approach to Civilisation. Chicago: University of Chicago Press.
- SARKAR, S. (1985): Popular Movements and Middle-Class Leadership in Late Colonial India: Perspectives and Problems of a History from Below. Calcutta: Centre for Studies in Social Sciences.
- SCHUURMAN, F. J. (UR.) (1993): Beyond the Impasse. London: Zed Books.
- SCOTT, A. (1990): Ideology and New Social Movements. London: Unwin Hyman.
- SCOTT, J. C. (1990): Domination and The Art of Resistance: Hidden Transcript. New Haven/Connecticut: Yale University Press.
- SEN, A. (1999): Reason Before Identity. New Delhi: Oxford University Press.
- SHANIN, T. (1984 a) (ur.): Peasant and Peasant Societies. New York: Penguin Books.
- SINGHARROY, D. K. (1992): Women in Peasant Movements: Tebhaga Naxalite and After. New Delhi: Manohar.
- SUNDARAM, K. (2001): Employment and Poverty in 1990s: Further Results from NSS 55th Round Employment-Unemployment Survey, 1999-2000. Economic and Political Weekly, (11. avgust), 3039–3049.
- SUNDRAYYA, P. (1985): Telangana people's Arm Struggle 1946–1951. New Delhi: National Book Centre.
- TILLY, C. (1978): Social Movements, Old and New. V L. Kriesberg in B. Misztal (ur.): Research in Social Movements, Conflicts and Change, letnik 10. London: Jai Press Inc.
- TILLY, C. (1985): Models and Realities of Popular Collective Action. Social Research, 52 (zima).
- TOURAINÉ, A. (1981): The Voice and the Eye. An Analysis of Social Movements. Cambridge: Cambridge University Press.
- WILLIAMS, G. (1999): Panchayati Raj and the Changing Micro-Politics in West Bengal. V B. Rogaly, B. Harris-White in S. Bose (ur.): Sonar Bangla? Agricultural Growth and Agrarian Change in West Bengal and Bangladesh, 229–252. New Delhi: Sage.
- WILSON, J. (1973): Introduction to Social Movements. New York: Basic Books.
- WOLF, E. R. (1984): On Peasant Rebellions. V T. Shanin (ur.), Peasant and Peasant Studies. Middlesex: Penguin Books.
- ZALD, M. IN MCCARTHY, J. (1987): Social Movements in an Organisational Society: Collected Essays. New Brunswick: Transaction.